

STICHTING RENE DE CLERCQ vzw

Secretariaat: Jan Dhaluin, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk
Telefoon en fax: 056/72.86.70. Kredietbank 463-5147011-71

NIEUWSBRIEF 2001

HET TIENDE MUSEUMJAAR

Tienmaal dankjewel voor uw trouwe steun, tien jaar lang!

Bij de start voorspelden zwartkijkers dat een museum openhouden met vrijwilligers, geen lang leven beschoren was. Ook het bezoek zou wel rap verminderen!

De vrijwilligers bleven en blijven enthousiast maar we kunnen niet ontkennen dat het bezoek op zondag langzaam maar zeker aan het teruglopen was. Gelukkig, dankzij onze tijdelijke **tentoonstellingen en educatieve werking** is het tij gekeerd.

Dankzij uw jaarlijkse steun kunnen wij dat allemaal realiseren!

Alle leden en medewerkers van de Stichting werken totaal belangeloos en hopen ook dit jaar opnieuw op uw milde bijdrage te mogen rekenen.

STEUNFONDS MUSEUM RENE DE CLERCQ

Beschermend lid: vanaf 1.000 fr.

Steunend lid: vanaf 500 fr.

Gewoon lid: 300 fr.

Alle bijdragen, hoe klein ook zijn welkom. Alle leden ontvangen een bewijs van hun storting. Wij hebben, vers van de pers, voor onze beschermende leden een mooie brochure van de musea in de Leievallei: van Wervik tot Sint-Martens-Latem.

Schrijf uw bijdrage over op bankrekeningnummer **463-5147011-71** van de Stichting René De Clercq, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk.

WIJ DANKEN U VAN HARTE!

ALLEEN HET MUSEUM OPENHOUDEN

Vinden we **niet voldoende**. Onze plannen vindt u verder in deze nieuwsbrief.

NIEUWE REGELING OPENINGSUREN

Vanaf 2001 is de **toegang tot het museum gratis**.

Het museum is **open op de zondagen tussen Pasen en Allerheiligen van 14.30 tot 18 uur**.

Het is **elke dag open, mits afspraak**, voor groepjes vanaf een vier-tal personen.

TIEN OM TE ZIEN

Over onze vierde, tijdelijke tentoonstelling, kaderend in het Peter Benoitjaar (2001) in het naburige Harelbeke, krijgt u verder meer inlichtingen in deze nieuwsbrief.

EEN MUSEUM MOET LEVEN

We geven nu al enkele jaren, met succes, "verteltheater" voor kleuters en lager onderwijs. Op deze manier ontdekten dit jaar meer dan duizend kinderen, vijftig leerkrachten en bijna driehonderd ouders en grootouders onze dichter René De Clercq.

Een andere nieuwe formule: familiefestjes en klasvergaderingen.

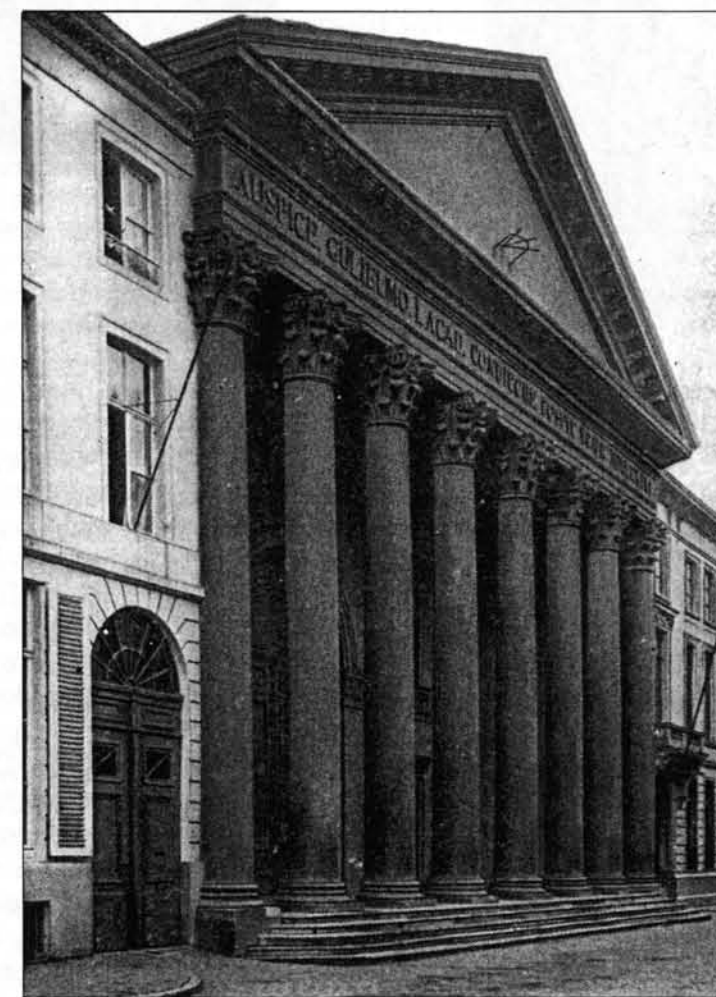

Die Kop moest erop

René De Clercq en de strijd voor de vervlaamsing
van de Gentse Hogeschool

Joost Vandommele

De zgn.'vervlaamsching' van de Gentse universiteit was voor de Eerste Wereldoorlog hét strijdpunt van de steeds volwassener wordende Vlaamse Beweging. Aanvankelijk was de eis utopisch. Zelfs de principiële voorstanders beseften dat de haalbaarheid bijna nihil was. Naarmate het debat en de strijd vorderden bleek deze utopie steeds realistischer, al stootte men op de echte fundamenten van de Vlaamse kwestie nl. de diepgaande minachting van de Belgische machthebbers voor de Vlaamse en Nederlandse cultuur. Dit artikel is verre van volledig maar probeert vooral te focussen op de periode toen René De Clercq zélf student was in Gent. Voornamelijk de argumentatie pro en contra, de ideologische en politieke context krijgen onze aandacht.

Voorgevel van de universiteit in de Voldersstraat

In 1816 richtte het nieuwe Nederlandse bewind in Gent een rijksuniversiteit op. Het Latijn was er de voertaal. Er waren evenwel uitzonderingen: bv. de katholieke priester Johannes Schrant doceerde vaderlandse geschiedenis en Nederlandse letterkunde in het Nederlands. Na de scheuring in 1830 mochten de professoren colleges geven *in de taal die het dichtst bij de noden van de studenten aanleunde*, het Frans dus. Deze toestand werd in 1835 gelegaliseerd. De prille Vlaamse Beweging was te zwak om met enig effect te reageren. In 1873 verkreeg de liberale atheneumleraar Jacob Heremans een volwaardige leerstoel Nederlandse letterkunde aan de Gentse universiteit. Tien jaar later werd hij opgevolgd door Paul Fredericq, een belangrijk protagonist in de discussie over de vernederlandsing, die voor René De Clercq als professor-mentor zal fungeren.

Professor Paul Fredericq (1850-1920), mentor van de jonge De Clercq, was germanist en historicus. Zijn terughoudendheid inzake het territorialiteitsprincipe en pleidooi voor de rechten van de Franstaligen in Vlaanderen (wellicht o.m. onder invloed van Pirenne zijn leerling, latere collega en vriend, tevens professor van René De Clercq) was typerend voor de teloorgang van het eens zo toonaangevend liberaal flamingantisme.

De Clercq kwam in 1896, vers van het college, terecht in de Gentse arena. De socialisten stonden er electoraal op hun hoogtepunt sinds de gemeenteraadsverkiezingen van 1895. De strijd voor de evenredige vertegenwoordiging van het pas verworven meervoudig algemeen stemrecht (de hefboom voor elke democratische hervorming, ontvoogding en emancipatie) woedde volop en de antisocialistische arbeidersbeweging van Arthur Verhaegen werd opgestart. De taalwet Coremans op het Middelbaar Onderwijs (1883) en de Gelijkheidswet (1898) die het Nederlands principieel op gelijke voet plaatste met de eerste landstaal stonden volop in de actualiteit. Allerlei polemieken werden voor, tijdens en na het stemmen gevoerd o.m. over de gebrekkige toepassing en de niet door straffen afdwingbaarheid in de praktijk. Het Gentse stadsbestuur was decennia lang in handen van de liberalen en landelijk waren de katholieken (de Gentenaar De Smet-De Naeyer was eerste minister van 1896 tot 1907 met een onderbreking van januari tot juli 1899) al sedert 1884 aan de macht. In deze context werd de idee gelanceerd om van de vervlaamsing van de rijksuniversiteit het sluitstuk te maken van de Vlaamse eisen. Een steeds completer wordende maatschappij (industrie, techniek, democratie) vereiste een hoger niveau van kennis, vaardigheid en dus ook van studie in de breedte en de diepte. De flaminganten beseften dat ze deze (misschien wel laatste) trein niet mochten missen en werden er zich steeds meer van bewust dat alleen een nieuwe culturele en economische elite, die Vlaams handelde en Vlaams dacht, vanuit een voorbeeldfunctie het volk hogerop kon tillen. *Die kop moest erop!* zoals men het in die dagen plastisch verwoordde.

Zoals reeds gezegd was de vervlaamsing aanvankelijk een echte utopie, de obstakels bleken fundamenteel maar de strijd zelf had een enorme agitatie- en mobilisatiewaarde voor de beweging, en verhoogde spectaculair de eenheid en het zelfbewustzijn. Deze strijd werd ook symbolisch voor de stelling van de nieuwe generatie Vlaamsgezinden: *taalhomogeniteit voor Vlaanderen, geen tweetaligheid*.

Het was de hoogleraar botanica Mac Leod die de kat de bel aanbond met een artikel *Taal en kennis in Nederlands Museum* (februari 1895) waarin hij poneerde dat het Nederlands even goed als het Frans geschikt was als *voertuig voor de wetenschappelijke geest*. Op verzoek van het XXXIIIste Nederlands Taal en Letterkundig Congres werd in 1896 de Eerste Hogeschoolcommissie opgestart onder voorzitterschap van Max Rooses met als ondervoorzitter Pol de Mont en als leden o.m. Léonce du Catillon. Professor Mac Leod was verslaggever. Doel was *de wenselijkheid te onderzoeken van een Nederlandstalige universiteit in Vlaams België*. Een belangrijk detail was dat René De Clercq's professoren, Paul Fredericq en Jozef Vercoullie, gevraagd waren maar niet meededen *omdat de zaak in goede handen was*¹. In augustus 1897 kwam de commissie met een verslag op de proppen waarvan de uitwerking uiterst explosief bleek. Men opteerde voor een trapsgewijze maar complete vernederlandsing van de vier faculteiten zonder de technische leergangen voor ingenieursopleiding. Alle nieuwe professoren zouden in het Nederlands moeten doceren en het actuele korps zou verzocht maar niet

verplicht worden de cursussen in het Nederlands te geven. In een bevraging onder het professorencorps stemden 34 tegen, 6 voor en 4 onthielden zich.

De reactie werd onmiddellijk georganiseerd met de oprichting van de "Association flamande pour la vulgarisation de la langue française", de a.f.p.l.v.l.f. of gemeenzaam de vulgarisateurs genoemd o.l.v. professor Albéric Rolin. Hierin werden naast de Franssprekende Gentse elite (vlas- en katoenbaronnen) van de "Association libérale" en de "Cercle catholique" o.m. de Gentse bisschop mgr. Stillemans, Anseele en Cyriel Buysse gemobiliseerd. De vulgarisateurs motiveerden hun afkeer als volgt:

- a) de huidige professoren zijn onvervangbaar omdat er geen bekwame Nederlandstaligen op dat niveau te vinden zijn.
- b) wat doet men met de 104 buitenlandse studenten?
- c) de ultieme consequentie van de vernederlandsing is de scheiding van België. Men zal trouwens zo een fractionering van het land krijgen dat belangrijke gedeelten niet meer deelachtig zullen zijn aan de grote Franse cultuur (culture latine).
- d) de Gentse universiteit zal geen wetenschappelijke in- en uitstroom meer kennen en intellectueel doodbloeden. Publicaties van Gentse geleerden zullen niet meer worden gelezen.
- e) de vernederlandsing zou voor de stad Gent (vnl. de middenstand) een verlies van 1,5 miljoen frank betekenen.

Andere argumenten van de tegenstanders: voor notariaat, apotheek en medicijnen heeft vernederlandsing geen zin omdat er geen Nederlandstalige terminologie, wetgeving noch boeken beschikbaar zijn; flaminganten zijn in feite postjesjagers die zelf uit zijn op leerstoelen aan de universiteit (dit laatste verwijt zal steeds weerkeren, zeker na de geforceer-

vernederlandsing door de Duitsers in 1916. In de toonaangevende *De Grooten Oorlog* van Sofie De Schaeppdrijver is dit één van de grote verwijten bij extentie aan het hele activisme!).

Deze argumenten werden als volgt weerlegd:

In elk ons omringend, beschaafd land is het hoger onderwijs in de landstaal. Nederlands is wel degelijk geschikt voor wetenschap. De Nederlandse professoren Van 't Hoff, Zeeman en Lorentz sleepten onlangs Nobelprijzen in de wacht met Nederlandstalige theses (3 Hollandse Nobelprijzen op een bevolking van 5 miljoen tegen geen Nobelprijzen op 7 miljoen Belgen!). In Vlaanderen is de eenheid tussen volk en wetenschap op een kunstmatige manier verbroken (bv. in de landbouw, het stokpaard van prof. Mc Leod) wat elke vooruitgang in de weg staat. De paniekzaaijerij t.o.v. de middenstand is niet te goede trouw want ten gevolge van een moeilijker toegang tot de faculteiten is het aantal studenten nu reeds fameus gedaald:

1889-'90: 883 studenten = (681 faculteiten + 202 technische leergangen)

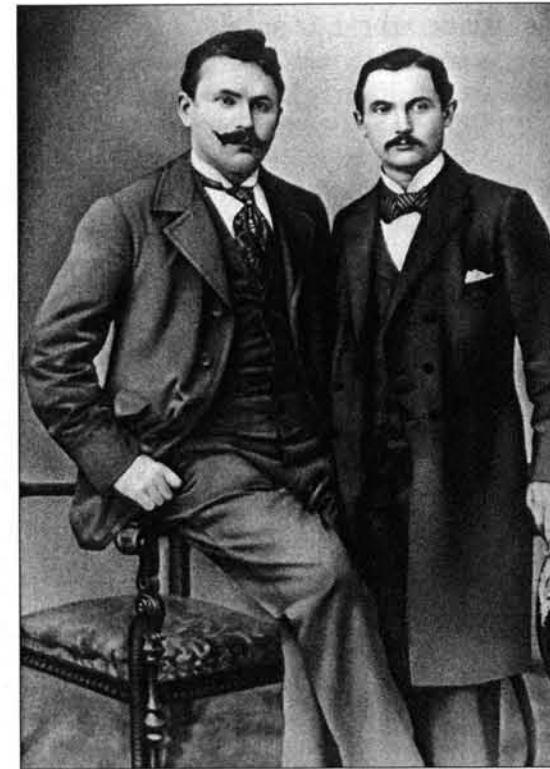
1892-'93: 672 studenten = (474 faculteiten + 198 technische leergangen)

1901-'02: ? studenten = (414 faculteiten + ? technische leergangen)

Vreemde studenten studeren grotendeels aan de zgn. Geniescholen (= technische leergangen) die niet betrokken zijn bij het project. Er werd nooit gevraagd dat professoren, die verder in het Frans les wensden te geven, ontslag zouden moeten geven. Studenten en bevolking zijn grotendeels voorstander van vervlaamsing. Een Nederlandstalige hogeschool zal het middelpunt worden van geestesleven en wetenschap en afstralen op de Vlaamse bevolking. Na een eerlijk afwegen van alle opties - ook de Franstalige - zijn de Vlaamsgezinden tot de conclusie gekomen dat zelfs, na 70 jaar verfransing, dit model niet werkt. De kennis van het Frans in Vlaanderen blijft gebrekkig en het enige resultaat is verbeulemansing.

Een groot Vlaams studentencongres, onder invloed van gezagsfiguur Mac Leod over alle ideologische grenzen heen, vond plaats in de *Skating Ring* nabij het Gentse Zuid op 1 november 1899. Een tiental dronken franskiljonse zgn. Balieklievers die de meeting trachtten te verstoren, werden buitengestoken. René De Clercq was in deze periode 'de scrivere', secretaris geworden van de Rodenbachs vrienden (medeorganisator van het congres), de katholieke Vlaamse studentengilde, die zich aan de Rijksuniversiteit in een bijzondere positie bevond. Het jaar daarop werd hij voorzitter. In de herfst van 1900 zullen de Rodenbach's vrienden het ANV (Algemeen Nederlands Verbond) steunen als die letterlijk de boer opgingen door in de Oost-Vlaamse gemeenten meetings voor de vervlaamsing te houden met katholieke, liberale en socialistische sprekers. Achteraf werden dan bij de notabelen handtekeningen ingezameld. René De Clercq zou hier zo goed als afwezig gebleven zijn.

Op 2 december 1899 kwam er echter een serieuze barst in het Vlaamse front. De Vlaamsgezinde, Gentse liberale volksvertegenwoordiger Julius De Vigne schreef in *Het Volksbelang* een artikel dat poneerde dat de beweging voor vernederlandsing de verkeerde weg van het radicalisme bewandelde. De auteur opteerde voor parallelle vrije Nederlandstalige leergangen met examens, verplicht te volgen voor zij die openbare functies (magistraten, ingenieurs) wilden bekleden in Vlaanderen. Zo kon de kersverse gelijkheidswet van 1898 een praktische invulling krijgen. Voor de tegenstanders, in het bijzonder de vulgarisateurs, was deze stelling "gefundenen fressen" al was het maar omdat hun stelling werd bevestigd dat de voorstanders onverbeterlijke extremisten waren. Op 11 december pleitte de Vlaamse liberaal Jan Van Rijswijck voor de verdubbeling van de leergangen en op 16 december 1900 sprak professor Fredericq een ANV-congres in Antwerpen toe. Hij trok de lijn van De Vigne en Van Rijswijck verder door, met de argumentatie dat een volledige vervlaamsing een droom was die een verlies van de helft van de studenten zou betekenen. De rechten van de Franstaligen in Vlaanderen moesten worden gewaarborgd. In zijn pleidooi voor tweetaligheid verdedigde Fredericq ook het aanvaarden van gelijk welke overgangsmaatregel als stap in de goede richting.

René De Clercq en Alfons Sevens

Vanaf dan is de tweespalt tussen de voorstanders van vernederlandsing, het zgn. Tijdperk der stelsels, begonnen. Fredericq werd onmiddellijk bestookt met de volgende argumenten: In 1901-'02 was de verhouding professoren/studenten 60 t.o.v. 414 = 1 op 7. Hier was echt geen plaats voor verdubbeling. In de laboratoria is een verdubbeling niet uitvoerbaar. Het stelsel zou niet werkbaar zijn want wie zou bevoegd zijn bij conflict: de Nederlandstalige of Franstalige professor? De werkdruk op de echte tweetaligen zou onaanvaardbaar toenemen. In het tijdschrift *"Jong Vlaanderen"* dat René De Clercq vanaf januari 1900 tot juli 1902 samen met Alfons Sevens en Amaat Van Waesberghe uitgaf vinden we geen enkele bijdrage van De Clercq over de vervlaamsing van de universiteit, hoewel hij van de redacteurs het dichtst betrokken was. Sevens viel van Rijswijck aan en Van Waesberghe viel Van Hamel aan, een Nederlandse professor die door de vulgarisateurs op een voordracht was gevraagd.

Op 24 maart 1901 vond een 2de studentencongres plaats in de *Valentino* bij het Zuid.

De organisatie en de voorbereiding berustte bij de Gentse Studentencommissie ter vervlaamsing van de Hogeschool bestaande uit 5 leden van de Rodenbachs vrienden en 5 van 't Zal wel gaan. Covoorzitters zijn René De Clercq en H. Balieus. René De Clercq zat de vergadering voor, hield de openingsrede waarin hij erop wees dat de ruime aanwezigheid van Vlamingen uit diverse hoeken van het land (ca 300 aanwezigen) bewees dat de strijd om de vervlaamsing een strijd was van heel het Vlaamse land. Hij las de brieven met sympathiebetuigingen van vooraanstaande Vlamingen voor en leidde de debatten, waar o. m. Jan Wannijn, Albéric De Swarte, Flor Heuvelmans en Frans Reinhard aan het woord kwamen. De "aalmoes" van een tweetalige oplossing werd afgewezen. 's Namiddags had het eigenlijke congres plaats in het Huis der Notarissen. P. Temmerman van "t Zal wel gaan" nam dan het voorzitterschap waar. Ten opzichte van november 1899 was er veel meer volk, ook gewone Gentse mensen. Tussen de Vlaamsgezinden en de a.f.p.l.v.l.f. woedde een zgn. plakaten- of affichenoerlog die voornamelijk tot gevolg had dat de publieke belangstelling, ook van de pers, nog veel groter werd. Een Franstalige tegenspreker verklaarde in de *Valentino* doodleuk dat een universiteit toch in de eerste plaats dient om de zonen van de burgerij een positie te verschaffen en dat het Frans daarvoor de meestgeschikte taal is! Het verslag vervolgt: gelukkig verstond een groot gedeelte van het publiek geen Frans... Het was in deze omstandigheden dat De Clercq August Borms leerde kennen. Die voerde een 50-tal Leuvense studenten aan die kwamen supporteren. Borms zou op De Clercq's kot aan de Kalvermarkt overnachten, niettegenstaande er geen plaats genoeg was voor twee. Dit bleek echter niet nodig omdat ze elk een verschillende nacht in het rolleke (gevangenis voor één nacht) moesten doorbrengen...) Op 30 maart 1901 vond in de *Association Libérale* een vergadering plaats waar De Vigne de levensbeschouwelijke toer opging: sedert 17 jaar klerikale regering werden vele katholieke professoren benoemd. Het vrij onderzoek is typisch liberaal en de universiteit Gent moest het brandpunt van liberalisme, vooruitgang en beschavingswerk blijven. De klerikalen waren voor vervlaamsing omdat ze de Rijksuniversiteit graag zouden zien verdwijnen. Uit hetzelfde vaatje tapte Ferdinand Hardijns (bijgenaamd "den Harden"), hoofdredacteur van het dagblad *Vooruit* en polemist. Voor hem

primeerde de strijd voor enkelvoudig stemrecht, tegen kinderarbeid, tegen de bloedwet en voor werktijdverkorting. In die periode wisten de Gentse socialisten de 64-urenweek uit de brand te slepen i.p.v. de geëiste 10-urige werkdag (6 dagen x 10 uren). Deze thema's waren voor de meeste flaminganten ver van hun bed wat de grote mentale kloof tussen beide democratische bewegingen aantoont.

De Vlaamsgezinde tegenstanders van tweetaligheid zagen in, dat de liberale partij de rangen sloot bij dit compromis en dat de vrees voor een overwicht aan katholieke studenten bij de liberale flaminganten primeerde op de vernederlandsing. In Leuven zouden overigens velen overwegen zich in te schrijven aan een Nederlandstalige universiteit. Men wees op dit partijsectarisme dat de Vlaamsgezinden probeerde te verdelen en dat, terwijl in de *a.f.p.l.v.d.l.f.* katholieken en liberalen probleemloos samenwerkten. In mei 1901 vraagt professor Fredericq aan de vergadering van leden en oud-leden van de vrijzinnige studentenvereniging 't *Zal wel gaan*, om elke brok vervlaamsing die wordt aangeboden te aanvaarden. Hijzelf had gepoogd een tiental liberale volksvertegenwoordigers samen te brengen om een wetsontwerp voor verdubbeling zonder nieuwe benoemingen op te stellen. Het derde en de erop volgende studentencongressen schoten het tijdperk der stelsels evenwel ondubbelzinnig af, vooral omdat het in principe de tweetaligheid van Vlaanderen voorstond.

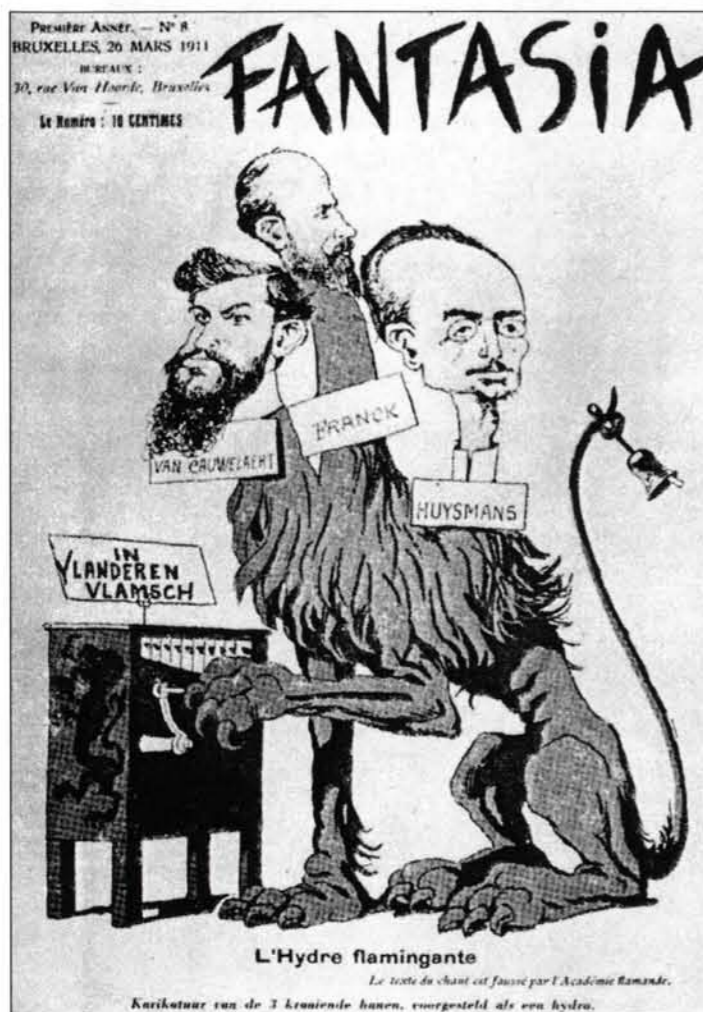
De Gentse Kuiperskaai begin vorige eeuw. In de zalen *Le Valentino* en *Skating Ring*, grepen bijna dagelijks woelige politieke manifestaties plaats, o.m. voor het Algemeen Stemrecht en de vervlaamsing van de Hogeschool.

Op 11 mei 1905 legden de gebroeders Adolf en Pieter Daens samen met de liberalen Perreons en Verheyen en de socialist Prosper Van Langendonck (niet de auteur) een wetsvoorstel neer voor de principiële vernederlandsing volgens de stellingen van Mac Leod. Zonder uitvoeringsbepalingen bleef alles echter dode letter. Anseele had geweigerd dit wetsvoorstel mede te ondertekenen omdat, volgens hem, eerst het volksonderwijs moest verbeterd worden o.m. door verplicht lager onderwijs. Enkele weken later zou hij zijn visie sterk versoepelen, na een woelig debat in *Ons Huis* op de Vrijdagsmarkt met studenten van *Ter Waarheid* (trouw gebleven aan Mac Leod), onder wie Hendrik De Man en Oscar De Gruyter. In september 1906 verklaarden de Belgische bisschoppen in hun "instructions collectives" dat het Nederlands ongeschikt was voor geestelijke ontwikkeling. In 1908

Sfeerbeeld van het Sint-Baafsplein te Gent kort na de eeuwwisseling. Hierop is het etablissement Alfons Siffer te zien, waar René De Clercq in 1898 *Haelewijn's Straf* en in 1900 *Echo's* en *Ideaal* uitgaf. Siffer was ook uitgever van *Dietsche Warande* en *Belfort*. Hij was gemeenteraadslid, volksvertegenwoordiger en zelfs eventjes burgemeester van Gent voor de katholieke partij, haalde stemmen o.m. door zijn Vlaams imago maar viel voor de flaminganten tegen in het parlement. Wat betreft het vervlaamsingsdebat bleef hij opvallend op de achtergrond.

zei kardinaal Mercier: *une université flamande jamais*. Het Nederlands is immers geen wereldtaal en de Vlamingen hebben er belang bij in de Franse cultuur op te gaan. In 1907 kwam er ook een tweede Hogeschoolcommissie die een snellere vernederlandsing van de faculteiten én de technische leergangen voorzag. Professor Mac Leod zag dit als een motie van wantrouwen aan zijn adres en trok zich ontgoocheld terug. Hij werd vervangen door de jongere en radicalere Lodewijk De Raet.

Spotprent uit de strijd om de vervlaamsing van de rijksuniversiteit. *De kraaiende hanen* was een gevleugeld woord van Camille Huysmans die op een van de grote volksvergaderingen in 1911 verklaarde: *Wij zullen de kraaiende hanen zijn die het Vlaamse volk zullen wakker schudden.*

gen die zich voor het stelsel van de Tweede Hogeschoolcommissie geschaard hebben. Dat moet u niet verwonderen. Hij was het die ook de werking gebroken heeft van de Eerste Hogeschoolcommissie. Paul Fredericq is de verpersoonlijking van de oude Vlaamsgezinde. Eerst politiek en dan Vlaamsgezindheid. Paul Fredericq heeft het achterpoortje opengedaan waardoor al de politici ons zullen ontsnappen. Paul Fredericq hoort niet meer in onze rangen. In deze sfeer trokken vanaf december 1910 de 3 kraaiende hanen (Frans Van Cauwelaert (K), Camille Huysmans (S) en Louis Franck (L)) het Vlaamse land rond om de Vlaamse bevolking wakker te maken voor vernederlandsing (de teruggave van de hogeschool aan Vlaanderen). Er circuleerde in het Vlaamse land een petitie ten voordele van de vervlaam-

In 1910 waren ook de Franstaligen geradicaliseerd. Zij wezen zelfs de ontubbeling af. Befaamd blijft de uitspraak van professor Polynice Van Wetter (door Alfons Sevens later in *De Witte Kaproen* steevast Polynice Beulemans genoemd wegens zijn erbarmelijke uitspraak van het Frans) die vernederlandsing beschouwde als *un crime de lèse-civilisation, un crime de lèse-patrie et un crime de lèse-cité* (het volkse, lapidaire voor lèse is laars). De beschaving, het vaderland en het hele samenlevingsmodel stonden dus op het spel... Tegen deze "drie leerzen" richtte De Clercq samen met Alfons Sevens en Hector Planquaert "De Witte Kaproen" - Vlaamsch strijdblad - verschijnende als "t Past" op. Het motto was "Wij eischen de vervlaamsing der Gentse Hogeschool" en "voor de verdediging van ons volk zwichten wij voor niets en voor niemand" (eerste nummer november 1910). Naast gedichten van De Clercq o.m. "Wat doen wij voor U" publiceerde het blad de polemieken van Sevens. In volgende woorden rekende hij bv. af met professor Fredericq (augustus 1911): *Paul Fredericq verdedigt het principe der tweetaligheid waarvan geen enkel overtuigd Vlaming horen wil. Paul Fredericq schiet ons in de rug, hij wil de eenheid breken der Vlamin-*

SCHUIF OP!

De Werklieden-Partij is niet alleen democratisch. Zij is ook Vlaamschgezind. Al haar kandidaten stemmen voor de **VERVLAAMSCHING van de GENTSCHE HOOGESCHOOL** en zullen steeds uit al hun krachten ijveren om aan de Vlamingen volledige gelijkheid in rechte en in feite te geven.
Wie strijdt tegen de franskiljons **STEMT voor de SOCIALISTEN.**

Affiche van de Belgische Werklieden Partij vlak voor de Eerste Wereldoorlog die het resultaat van de evolutie illustreert die de Vlaamse socialisten zoals Anseele hadden ondergaan o.m. door Huysmans.

lijk de vervlaamsing daar waar men in 1905 met moeite 5 parlementsleden gevonden had om een eerste, gelijkaardig wetsvoorstel in te dienen. In december 1911 kwam de Leidse hoogleraar en neo-Hegeliaan Bolland spreken in Gent over *Het Nederlands als taal voor hogere aangelegenheden des geestes*, een antwoord op de Amsterdamse professor Van Hamel die enige jaren voordien door de vulgarisateurs was gevraagd om hun stelling te ondersteunen. Bolland's spreekbeurt maakte op het jonge volkje van weleer zeer veel indruk: *Uw verfransing is niet alleen uw vernedering maar ook uw onwetendheid en geestelijke ellende; maar wie dwingt u daar eigenlijk toe? Wie legt u die verfransing op? Gij zijt een verzonken volk, zolang ge Frans duldt aan de universiteit van Gent (massaal applaus).* Tien jaar later verdedigde René De Clercq zijn radikaal standpunt door zich te beroepen op Bolland: *In den strijd wou ik eenzijdig zijn als Bolland, den eenzijdigsten maar ook den sterksten man, dien ik in mijn leven heb ontmoet.*

VOETNOTEN

¹ Paul Fredericq was professor in de Nederlandse taal en letterkunde. Jozef Vercoullie was professor in de spraakkunst en grammatica van de drie Germaanse talen, een leerstoel die opgericht werd in 1890. Vercoullie zou zich later consequenter gedragen i.v.m. de eentaligheid dan zijn collega Fredericq.

GENT

Gent!
Vol klinkt uw naam,
kort als een daad, vast als 't cement
van Vlaanderens wezen en zijn faam.

Vechtstad, in heel de wereld staat,
voor goed en kwaad,
geen burcht van koppigheid opeen als in uw oud stout steen.

Eeuwen zijn meêgeperst
door elken muur, door elk gewelf.
Als ooit dit harde harte berst,
sterft vrijheid zelf.

In Gent heb ik geleefd,
in Gent heb ik geloofd.
Daarom draag ik zo hoog mijn hoofd,
als een die kop en kijkers heeft.

Kort als een daad, vast als 't cement
van Vlaanderens wezen en zijn faam,
vol klinkt uw naam,
Gent!

Inspelen piano en achtste zangavond

Op 26 februari 2000 werd tijdens de zangavond, ook de gerestaureerde vleugelpiano, door Rudy Merlin feestelijk ingespeeld. Dit gebeurde in samenwerking met het Davidsfonds.

VLEUGELPIANO IN D'IEFTE

Gemakshalve citeren we de regionale pers: *Er was zaterdag veel volk voor de officiële ingebruikname van de gerestaureerde piano van René De Clercq. Jan Dhaluin verwelkomde iedereen en had een bijzonder welkom voor de familie van René De Clercq en van zijn levensgezellin Ria Vervoort. De vleugelpiano krijgt nu een vaste plaats in d'Iefte. Het is een piano waarop René De Clercq vanaf 1925 zijn liederen speelde. Hij woonde toen samen met Ria Vervoort in Amsterdam. Toen hij in 1932 overleed, bewaarde Ria de hele werkkamer in haar authentieke staat. Na de dood van Ria in 1992 kwam de piano en ook veel andere huisraad uit het appartement van René De Clercq naar Deerlijk. Het sneeuwde en met een gehuurde vrachtwagen trokken wij naar Amsterdam. Met de hulp van een gespecialiseerde verhuysfirma werd de piano van de tweede verdieping gehaald. De piano wordt gebruikt voor het geven van pianolessen en voor concerten en optredens. Voor de restauratie konden wij rekenen op de centen van het gemeentebestuur en voor de kennis op de firma Maene uit Ruisselede. Onze bijzondere dank gaat naar de gemeente en de firma Maene.*

RUDY MERLIN MUZIKALE DUIZENDPOOT

Jan Dhaluin nodigde Arnold Vantieghem, burgemeester Terryen en cultuurfunctionaris Chris Benoit uit de piano in hun bezit te nemen. De burgemeester opende de piano en gaf nadien de sleutel aan Chris Benoit. Voor het officiële inspelen was oud-Deerlijkenaar Rudy Merlin te gast. Jan Dhaluin herinnerde aan 1982 toen Ria Vervoort in Deerlijk op bezoek was. 's Avonds dronken enkele leden van het comité een drankje in het Bloemenhof. Toen speelde Rudy Merlin op de huispiano. Bijna twintig jaar later kreeg hij de eer de gerestaureerde piano in te spelen.

Rudy (48) groeide als kind op in het gezin van zijn grootouders Leon en Martha Bossuyt. Hij werd lid van de fanfare en was een muzikale duizendpoot. Na het behalen van diverse diploma's werd hij leraar en solist. Hij trad op tijdens concerten in Frankrijk, Italië, Zwitserland en Duitsland. Later werd hij lid van salonorkesten en in 1994 stichtte hij een eigen salonorkest. Zijn optreden viel bijzonder in de smaak. Hij spreidde zijn talenten tentoon en was zichtbaar gelukkig met de eer die hem te beurt viel.

ACHTSTE ZANGAVOND

Aansluitend bij het inspelen van de piano was er een zangavond met de medewerking van het parochiale zangkoor Sint-Cecilia o.l.v. Monique Naessens. Hugo De Backer aan de piano en Jan Dhaluin verzorgde de presentatie. Na de zangavond was er een gezellig samenzijn en receptie.

Tot daar enkele citaten uit de plaatselijke pers die geen woorden genoeg vond om ons lof toe te zwaaien. Ondertussen wordt tot ieders voldoening de vleugelpiano in ons ontmoetingcentrum 'd'Iefte' gebruikt als solo- en begeleidingsinstrument. Een echte verrijking voor de Deerlijkse gemeenschap.

Arnold Vantieghem, Jan Dhaluin en Mieke Dekeyser bij de vleugelpiano op het appartement van Ria Vervoort te Amsterdam op 18 mei 1983.

Rudy Merlin aan de piano tijdens het inspelen op 26 februari 2000.

Onze activiteiten van 2000 en onze plannen voor 2001

INSPELEN PIANO EN ZANGAVOND zaterdag 26 februari 2000.

Het relaas vindt u verder in deze Nieuwsbrief. Wij organiseren op vrijdag 23 februari 2001 om 20 uur in d'Iefte te Deerlijk de negende Vlaamse zangavond "rond de piano van René De Clercq".

MUSEUMDAG zondag 21 mei 2000 van 10 tot 20 uur.

Voor de tweede maal gaat er in Vlaanderen een Open-museumdag door. Wij doen mee. De campagne staat in het teken van 'Cultuur is gezond'. De musea van Zuid-West-Vlaanderen waarvan onze vereniging stichter en promotor is, geven elk een verschillende soort fruit aan alle bezoekers. Er komen méér dan 40 geïnteresseerde bezoekers die volop genieten van de boeiende rondleidingen en videovoorstellingen.

Een succes in heel Vlaanderen waar alle musea samen 80.000 bezoekers tellen.

PLECHTIGHEID AAN HET GRAF - 12 juni 2000, sterfdatum van René De Clercq. Ic Dien en Volksunie richten elk jaar deze plechtigheid in en wij verlenen onze medewerking. Dit jaar is het 2de Sinksendag en toch... komt er veel veel volk opdagen. Een stemmige herdenking met veel respons in de pers. Volgend jaar zijn wij er weer.

MIDZOMERMARKT - 22 juni 2000.

Een jaarlijks feest van de Middenstand Deerlijk. Heel het centrum is verkeersvrij met muziekoptredens en straatanimatie. Het museum wordt omgetoverd tot het "Estaminet 't Damberd". Veel medewerkers, zelfgebakken taart met koffie en bier van 't vat. De muziekgroep TAMBOER zorgt voor de ambiance met markt- en straatliederen terwijl oud en jong zich amuseert met de oude volksspelen. Daarbij nog zeer mooi weer... een waar succes, ook voor onze finances.

Volgend jaar heeft de midzomermarkt plaats op zondag 24 juni 2001.

VERHUIS ARCHIEF.

Het heemkundig archief in het gemeentehuis is te klein geworden. De Heemkring 'Dorp en Toren' krijgt een nieuwe locatie: de oude onderpastorij in de Tulpenlaan. Nu kunnen we gemakkelijker inventariseren en mensen ontvangen. Er staat een PC, geschonken door een bestuurslid, die veel mogelijkheden biedt o.a. het maken en drukken van geïllustreerde gedichten enz. Er komt later ook nog een scanner en een muzieklavier met -programma.

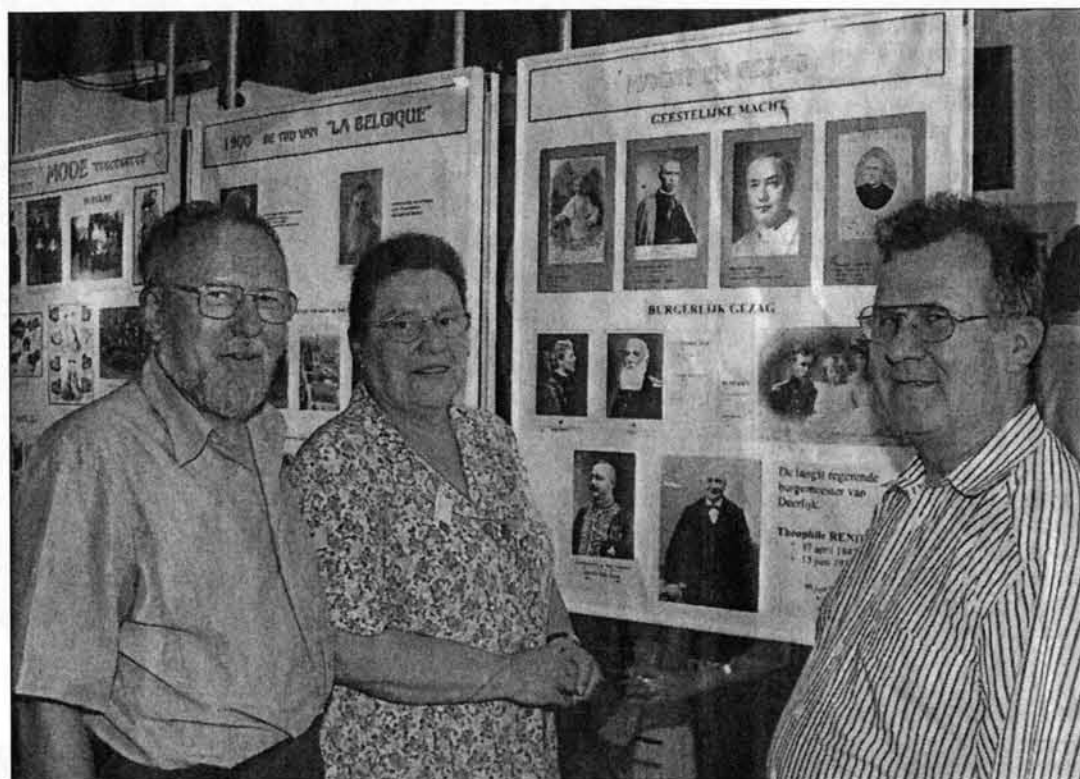
OPEN MONUMENTENDAG - OPENING TENTOONSTELLING 't JAER 1900.

We stellen vast dat alle (grote) musea tijdelijke tentoonstellingen moeten organiseren om hun 'kijkcijfers' op peil te houden. Ons nieuw materiaal laat ons nu toe om tijdelijke tentoonstellingen in te richten én tegelijkertijd de permanente collectie van het museum toegankelijk te houden.

Joost Vandommele, de jongste kleinzoon van René De Clercq, opent om 10 uur onze tijdelijke tentoonstelling 't Jaer 1900. Tien panelen tonen het leven tijdens de vorige eeuwende met accenten op de plaatselijke geschiedenis en natuurlijk ook op het leven en werk van René De Clercq.

De tentoonstelling loopt van 10 september tot einde oktober. In totaal mogen we meer dan 800 bezoekers verwelkomen. Er is ook een ludieke zoekwedstrijd die veel bijval kent. We kunnen zeggen: een succes!

In 2001 zijn er twee tentoonstellingen. De eerste: *De Deerlijkse oudstrijders 1914-18 van A tot Z* van 22 april tot en met 17 juni. De tweede tentoonstelling: *De toondichters van René De Clercq* gaat open van Open Monumentendag tot einde oktober 2001.

Jan en Mieke Dhaluin-Dekeyser en Arnold Vantiëghem, de bezielers van de tentoonstelling 't Jaer 1900.

BEZOEK 3de KLEUTERKLASSEN van 13 november tot 4 december 2000.

Bijna 1.000 kleuters, méér dan 50 juffen en 300 ouders of grootouders hebben kennis gemaakt met René De Clercq en zijn museum. Ook krijgt elk een tekening en gedicht van René De Clercq en een uitnodiging voor de ouders om volgend jaar het museum te bezoeken.

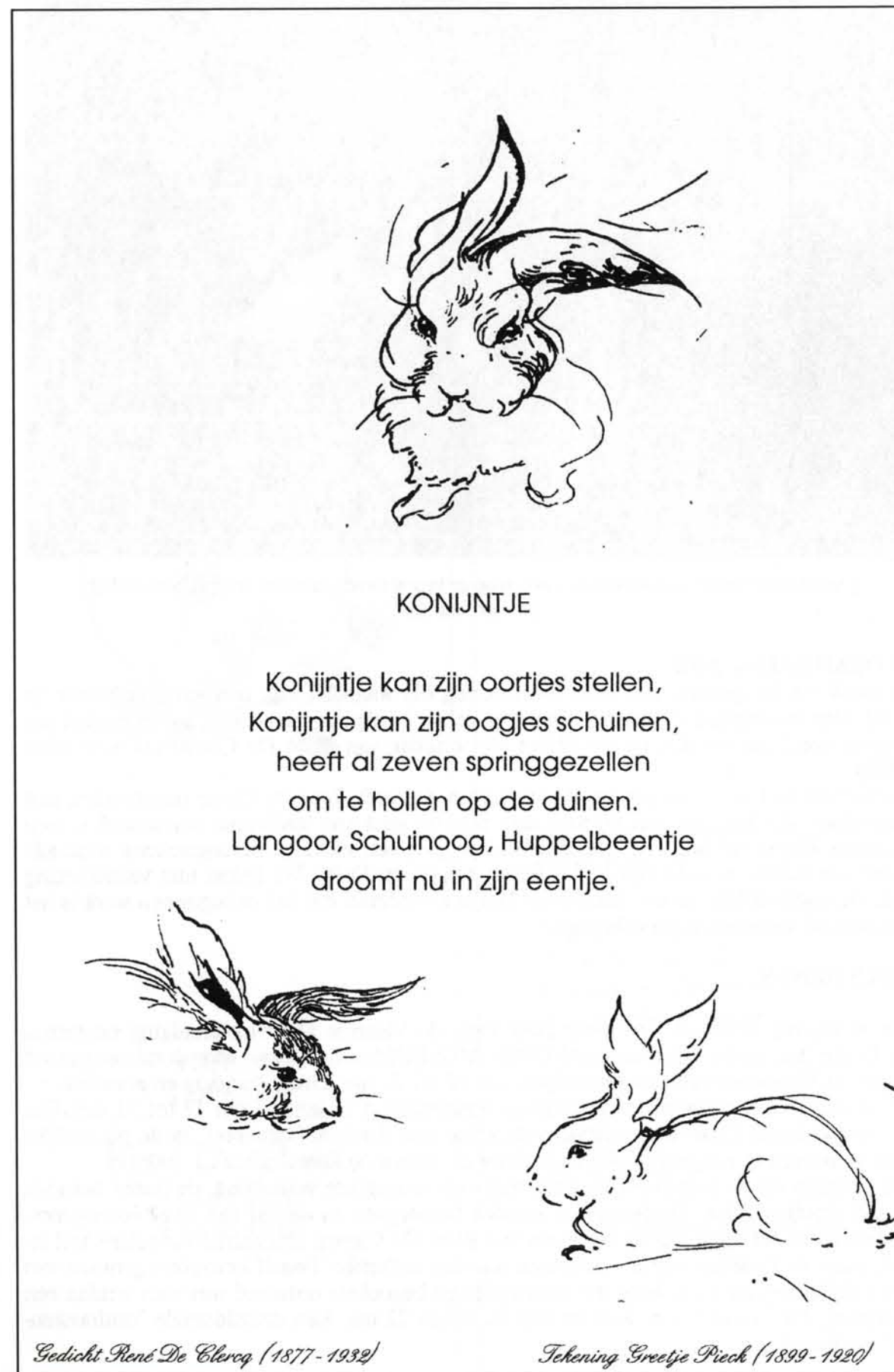
Het bezoek is een soort verteltheater. We hebben het dit jaar 49 maal opgevoerd. Vier amateur-acteurs spelen, vrijwillig en totaal belangeloos drie weken lang met soms vier opvoeringen per dag.

Enkele reacties...

De directies en/of de leerkrachten van de scholen schreven ons: *Hartelijk dank. Grootouders en kleuters hebben ervan genoten. Hulste - Ons bezoek was een belevenis. Ik kan jullie enkel nog eens feliciteren. Rollegem - Dank voor de fijne tijd die wij hier mochten doorbrengen. Biest Waregem - Mijn leerkrachten zijn heel tevreden. Prachtig initiatief Ingooigem - Proficiat. Stasegem - Hopelijk tot volgend jaar. Hierbij nog enkele foto's. Kreupel Zwevegem.* Er was geen enkele negatieve reactie. We werden ook overstelpt met kindertekeningen.

Terug een schot in de roos dat we volgende jaren verder uitbouwen.

We zoeken nog altijd senioren die willen en kunnen medewerken. Er is een geschreven tekst en een video-opname. Onze oproep werd al beantwoord door drie kandidaten die willen meewerken in 2001.

KONIJNTJE

Konijntje kan zijn oortjes stellen,
Konijntje kan zijn oogjes schuinen,
heeft al zeven springgezellen
om te hollen op de duinen.
Langoor, Schuinoog, Huppelbeentje
droomt nu in zijn eentje.

Gedicht René De Clercq (1877-1932)

Tekening Greetje Pieck (1899-1920)

Oma Mieke vertelt aan de kleuters hoe vroeger brood werd gesneden, nonkel Arnold kijkt glimlachend toe.

BLOEMLEZING 2002

Er wordt verder gewerkt aan deze bloemlezing die waarschijnlijk niet zal klaarkomen in 2002. Ons bestuurslid Armand Deknudt is echter bezig met een totaal ander project dat gepresenteerd zal worden op de 125ste geboortedag van René De Clercq (14 november 2002).

Geen boek, wel een map met twintig gedichten. De titel, *René De Clercq ongebonden*, laat uitschijnen dat het om een eigenzinnige selectie gaat van gedichten verzameld in een luxemap. Het wordt ook een internationaal project, een viertalig relatiegeschenk want alle gedichten zullen vertaald zijn in het Frans, Engels en Duits. We keken met verstomming naar de ongelooflijke mooie illustraties. Het is zo speciaal dat het onbegonnen werk is het project met woorden te omschrijven.

NOCTURNES

Van november 2000 tot december 2001 richt de Vlaamse Museumvereniging nocturnes in. Onder het motto "donderdagAVOND, MUSEUMavond", is er elke donderdagavond ergens in Vlaanderen een museum open van 17 tot 22 uur. Gratis toegang en animatie.

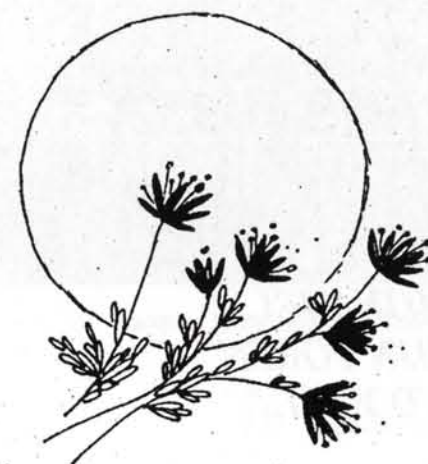
Wij deden mee met deze nieuwe actie op donderavond 25 januari van 17 tot 22 uur. Wat zou het worden? Onze voorzichtige pronostiek: een dertigtal bezoekers. In de plaatselijke pers verscheen er een artikel: *Museum René De Clercq bij kaarslicht*.

Wij zorgden op de benedenverdieping voor een aangepaste verlichting, de haard brandde en het stooftje ronkte. De bezoekers konden binnengaan in de tijd van onze (over)grootouders en in het bijzonder in het leven van René De Clercq. Het aantal bezoekers viel tegen, maar de kwaliteit van het gebeuren was een voltreffer. Twaalf bezoekers genoten van een rondleiding en de dialoog die tussen gids en bezoekers ontstond was voor beiden een verrijking. De avond was te kort en liep uit tot na 22 uur. Een deugddoende "onthaastende" nocturne!

MUSEUM - NIEUWE OPENINGSUREN EN -VOORWAARDEN

Om de drempel weg te nemen wordt de toegang tot het museum gratis. Elke zondag is het museum open tussen Pasen en Allerheiligen van 14.30 tot 18 uur.

Elke dag, na afspraak, nu zelfs voor mini-groepjes (vanaf een viertal personen) gaat de deur van het museum open.

HULDE
12.06.2000

René De Clercq

° 14.11.1877
† 12.06.1932

DE GROOTE ZON GAAT ONDER ...

De groote Zon gaat onder
en laat mij in haar licht
het diep en eeuwig wonder
dat ruischt door dit gedicht

Omwentlen is mijn leven
en worstlen met het lot
maar dagen zwaar van streven
zijn dagen zwaar van God.

(Uit: *Meidoorn*, René De Clercq 1925)

Gedenkplaat aan het geboortehuis gerestaureerd

Ter gelegenheid van het 10-jarig afsterven te Maartensdijk (Nederland) van de Deerlijkse dichter René De Clercq werd op 19 juli 1942, door de zorgen van de heer Leon De-fraeye, een gedenkplaat aan zijn geboortehuis aangebracht. Deze woning van het jaar 1790 is gelegen in de voormalige Leegstraat 8 die op 7 februari 1941 herdoopt werd tot René De Clercqstraat. In 1991 werd hier zijn museum ingericht. De tekst op de gedenkplaat luidt als volgt:

HIER WERD GEBOREN DEN 14-11-1877 DE GROOTE VOLKSDICHTER

RENE DE CLERCQ (+12-6-1932)

*"IK HEB U NOOIT VERLOREN
UIT D'OOGEN VAN MIJN ZIEL,
MIJN DORPKEN EN MIJN TOREN
EN VADERS ZINGEND WIEL."*

Op 11 december 1999 werd de gedenkplaat door een windhoos afgerukt en onherstelbaar beschadigd. Gelukkig was het houten kader slechts gedeeltelijk beschadigd zodat het kon gerestaureerd worden, maar de eternieten plaat met de geschreven tekst en het porseleinen medaillon met de foto van René waren in ontelbare stukjes uiteengespat.

Onze medewerker Armand Deknudt stelde voor, de gedenkplaat op precies dezelfde wijze te hermaken. Mieke Dekeyzer begon te puzzelen met alle bruikbare stukjes en kon zo de grootte van de letters evenals de vorm van het medaillon achterhalen.

Verleden jaar werd er met de restauratie gestart die bijna volledig door de leden van de stichting zelf gebeurde. Enkel voor het maken van het medaillon en het schilderen van de letters werd een beroep gedaan op vakspecialisten. Het gemeentebestuur was zo vriendelijk de facturen te betalen, waarvoor onze dank.

Op 7 december 2000 was de gedenkplaat er opnieuw, mooier dan tevoren, en niemand die maar enigszins kan vermoeden dat het niet om de oorspronkelijke plaat gaat.

Als ze evenlang mag blijven hangen als de vorige dan tekenen we reeds voor het jaar 2057!

Jacques Goeminne en Arnold Vantieghem bevestigen de nieuwe plaat.

IK KAN U NIET VERGETEN

Ik kan u niet vergeten,
Mijn simpel landekijn,
Bij mensen die veel weten,
Veel hebben en veel zijn.

Ik heb u nooit verloren
Uit de oogen van mijn ziel,
Mijn dorpkken en mijn toren
En vaders zingend wiel.

Dat zingend wiel van vader,
Het bracht, met staag geruisch,
Den rijken avond nader
En 't bruine brood in huis.

Draait door mijn zang bijtijden
Een harder ronken rond,
Het maakt in lust en lijden
Mijn armen trots gezond.

Wij nodigen u uit naar de

9e VLAAMSE ZANGAVOND

Rond de piano van
René De Clercq

Vrijdag 23 februari 2001
om 20 uur in d'lefte te Deerlijk

Wij hebben te koop

Wij verkopen het boek *Uit liefde alleen* aan een sterk verminderde prijs

RENE DE CLERCQ... UIT LIEFDE ALLEEN (200 fr i.p.v. 400 fr!!) ... ex x 200 = ...
Geïllustreerde biografie met tientallen foto's (+ 100 fr port)
Prachtig kijk- en leesboek
Voorwoord: André Demedts, geschreven door Gilbert Depamelaere

HET LEVEN EN WERK VAN GRETHA EN ADRI PIECK ... ex. x 600 = ...
Gebonden boek, linnen kaft met goudopdruk (+ 120 fr port)
216 pagina's, 360 illustraties waarvan 170 in kleur
Uitgegeven door de Stichting G. en A. Pieck, met advies van Max Pieck

DAGBOEK 1917-1920 DOOR A.F. PIECK ... ex. x 400 = ...
Herinneringen aan René De Clercq door Betty Pieck (+ 60 fr port)
Samenstelling en redactie: Marcus van der Heide

WENSKAARTEN VAN HET MUSEUM ... ex. x 200 = ...
Pakje van 5 wenskaarten met afbeeldingen van het museum (+ 40 fr port)
Getekend door Ives De Roo

WANDELPAD RENE DE CLERCQ ... ex. x 80 = ...
(+ 35 fr port)

EEUWIGDURENDE NATUURKALENDER

Herman Vandommele, schoonzoon van René De Clercq geeft zijn zesde, bijgewerkte en in de nieuwe spelling, eeuwigdurende natuurkalender uit. Deze kroniek houdt geen rekening met de namen van de dagen en beschrijft zo nauwkeurig mogelijk wat er rond een bepaalde datum gebeurt. Weerspreuken, bladvorming en bloei van bomen, planten en bloemen, vogeltrek. Seizoenen en daglengte. Iedere maand het normaal aantal dagen uren zonneshijn, regen- mist- vorst- en sneeuwdagen volgens het KMI te Ukkel en De Bilst. Kortom een schat aan wetenswaardigheden. Prijs 590 fr + port. Te bestellen bij de Stichting.
Er zijn ook bibliofiele exemplaren, voorzien van een opdracht. Prijs + port: 790 fr.
Meer inlichtingen bij: Herman Vandommele, Sparrenhofstraat 140 bus 2, 9100 Sint-Niklaas.

Betaal.....fr op rekeningnr. 463-5147011-71 van Stichting René De Clercq, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk. Voor het buitenland gironr. 000-1657775-45. U ontvangt deze boeken en wenskaarten.

Ik wens een factuur in exemplaren met de volgende tekst

Richt uw bestelling aan:
Stichting René De Clercq vzw, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk

Help ons zoeken

In ons archief ontbreken nog enkele werken van René De Clercq.

Wij zoeken:

- Gedichten*, Jules Vermaut, Kortrijk, 1896, 67 p.
Halewijns Straf, A. Siffer, Gent, 1898, 20 p.
Echo's, A. Siffer, Gent, 1900, 131 p.
Ideaal. Een sonnettenkrans, A. Siffer, Gent, 1900, 60 p.
De internationale roeiwedstrijd te Terdonck, Sevens, Gent, 1900.
Liederen voor 't Volk, V. Delille, Maldegem, 1903, 143 p.
Halewijn, Opera in drie bedrijven en vijf taferelen, in *De Vlaamsche Gids* 2 (1906), 122-145.
De hoeven, drama in drie bedrijven, gebroeders Janssens, Antwerpen, 1913, 58 p.
Vaderlandsche liederen, Vlaamsche Drukkerij, Anderlecht, 1917, 40 p.
Van aarde en hemel, vermeerdere uitgave, S.L. Van Looy, Amsterdam, 1924, 103 p.
A book of homage to Shakespeare to commemorate the three hundredth anniversary of Shakespeare's death, edited by Israel Gollancs, Oxford, 1916 (bevat een vertaald gedicht van De Clercq op p. 465).
Anthologia Belgon Poieton II, Hoi Phlamandoi, Athene, 1970 (bevat een vertaald gedicht van De Clercq op p. 64).

Wij zoeken ook tijdschriften waarin De Clercq publiceerde:

- De Toorts* (1916-1921).
De Vlaamsche Vlagge.
De Student, tijdschrift voor leerlingen aan Vlaamsche colleges (periode 1896).
Jong Vlaanderen, Katholiek Vlaamschgezind maandblad (begin jaar 1900 tot 1903?).
De witte kaproen, maandblad Gent (van november 1910 tot september 1914).
De Vlaamsche Stem, dagblad in Amsterdam (1915-1916).
De Noorderklok, jaargangen 1927, 1928, 1929.